

Gemeente Leusden

Bomenplan

2012-2021

Module A: Visie

Colofon

Gemeente Leusden

't Erf 1

3831 NA LEUSDEN

september 2011

Samenvatting

Wij willen één consistente koers varen met betrekking tot bomen. De doelen van het bomenbeleid zijn uitgewerkt in een bomenplan. In deze module omschrijven wij de visie. We beginnen met de huidige situatie, zowel in de kernen als het buitengebied. De leeftijdsverdeling van de bomen, de soorten en de bomenstructuur worden beschreven. De bomen hebben een grote waarde voor onze gemeente.

‘Het borgen en versterken van de groene gemeente Leusden door een kwalitatief hoogwaardig bomenbestand, waarbinnen communicatie en het creëren van maatschappelijk draagvlak een centrale rol spelen’.

Voorwaarden voor kwaliteit zijn:

- rationeel kiezen;
- vakmanschap;
- beheerbaarheid;
- waardering.

Voorwaarden voor draagvlak zijn:

- intensieve communicatie;
- maatschappelijk belang voorop;
- overheid (tot bepaald niveau) als eindbeslissers;
- beleidsmatige regels.

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Huidige situatie	6
2.1	Wat kenmerkt (de bomen van) Leusden?	6
2.2	Wat betekenen bomen voor Leusden?	9
3	Gewenste situatie	11
3.1	Wat verwacht Leusden van het bomenbestand?	11
3.2	Waar staan wij voor in de periode 2012-2021?	13
4	Literatuurlijst	15

1 Inleiding

Bomen zijn belangrijk. Belangrijk voor mensen. En belangrijk voor de gemeente Leusden. Niemand zal de waarden van bomen betwisten. Anders is dat met de omgang met die bomen. Daar kan iedereen een eigen mening over hebben. Voor de gemeente Leusden is het belangrijk om toch één consistente koers te varen. Juist bij bomen. Want die kennen een lange omlooptijd en hebben behoefte aan stabiliteit. Voor bomen zijn een goede visie en langetermijndenken van groot belang.

In 2005 is het Groenbeleidsplan van Leusden vastgesteld. Eén van de zes groene regels was het versterken van de oriëntatie en de herkenbaarheid in de bomenstructuur. Daarnaast spelen andere factoren waar we invulling aan moeten geven. De zorgplicht stelt bijvoorbeeld dat we zorgvuldig met onze bomen om moeten gaan. De maatschappij stelt zich steeds kritischer op. Burgers zijn mondig en willen meedenken als het gaat om aanpassingen in de openbare ruimte.

Doelen

De doelen van het bomenbeleid zijn:

- een sterke bomenstructuur te handhaven en waar nodig ontwikkelen (uitvoering geven aan richtlijnen Groenbeleidsplan op het gebied van bomen);
- bomen in de dynamiek van de openbare ruimte te laten functioneren;
- de levensduur van bomen te verlengen;
- bijzondere bomen extra te beschermen;
- hinder door bomen structureel te voorkomen;
- het beheer van bomen planmatig te laten verlopen.

Bomenplan

Dit is een groot aantal onderwerpen. Wij hebben deze bijeengebracht in een Bomenplan. Een Bomenplan is een document waarin alle beleidsmatige informatie over bomen in Leusden terug te vinden is. Het gaat dus verder dan alleen richting geven. Het geeft ook concrete uitwerking aan deelonderwerpen.

Modulaire opzet

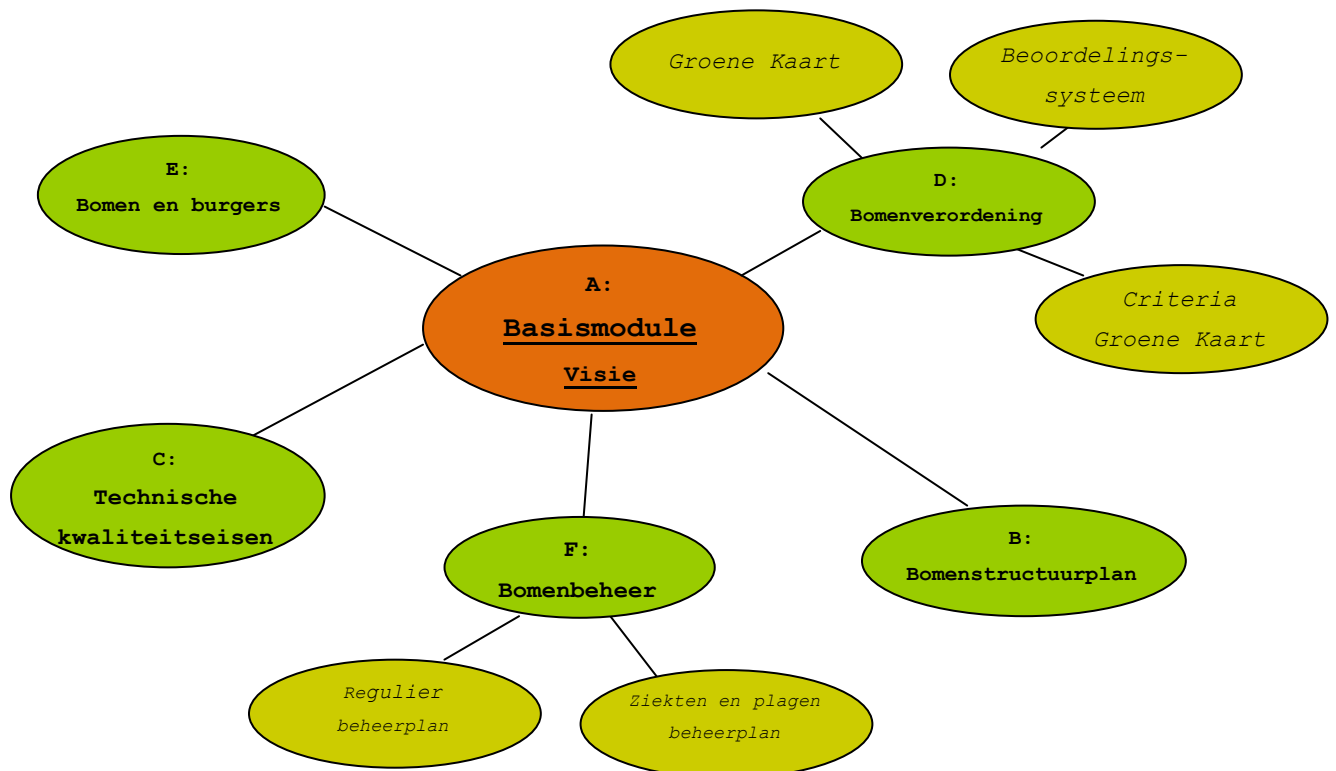
Sommige onderdelen blijven gedurende een lange periode ongewijzigd. Denk bijvoorbeeld aan de visie. Andere onderwerpen kunnen juist periodiek aanpassing nodig hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor het onderdeel Ziekten en plagen. Daarom is dit Bomenplan modulair en losbladig van opzet. Dit heeft de volgende voordelen:

- Alle modules kunnen apart van elkaar worden (door-)ontwikkeld en vastgesteld;
- Modules kunnen gemakkelijk apart van elkaar worden herzien en opnieuw ingevoegd;
- Deelonderwerpen kunnen gemakkelijk worden uitgenomen t.b.v. reproductie.

In onderstaand schema is de opbouw van het Bomenplan weergegeven, zoals dat in 2011 is opgezet. Met lettercodes zijn de verschillende modules aangegeven. Voor enkele modules is het nodig nadere uitwerkingen op te stellen. Die zijn zonder lettercode weergegeven. Het Bomenplan is dynamisch. Het kan dus voorkomen dat in de toekomst modules of deeltautwerkingen worden toegevoegd.

Het voor u liggende document is de basismodule, waarin de visie is verwoord. De uitwerkingen daarvan vindt u in andere modules.

Afbeelding 1. Opzet Bomenplan

2 Huidige situatie

2.1 Wat kenmerkt (de bomen van) Leusden?

Groene gemeente

In het groenbeleidsplan van de gemeente is geconcludeerd dat Leusden een zeer groene gemeente is. Dit is een gevolg van de landschappelijke omgeving waar de kernen van Leusden, Achterveld en Stoutenburg middenin liggen en de wijze waarop dit in de inrichting van het groen is vormgegeven. Op het Leusdens grondgebied vinden we heidevelden, naaldbossen en landgoederen. De landelijke omgeving heeft hoge landschappelijke en natuurlijke waarden en biedt veel potenties voor de versterking van de waarden van het groen in de bebouwde kom.

Kern Leusden

Het groen in de bebouwde kom van Leusden is voornamelijk geconcentreerd langs de groene randen (Groene Zoom en de Liniedijk), langs de ontsluitingswegen, de watergangen en de kleine "parken". De groene linten, veelal bomenstructuren, die tussen de wijken doorlopen, bieden dicht bij de woonomgeving groene uitloopruimten en een netwerk van (recreatieve) langzaamverkeerverbindingen. Daarmee hebben deze groene ruimten een grote meerwaarde voor de burgers.

De groene randen om de bebouwde kom van Leusden, het groen langs de ontsluitingswegen en watergangen en tussen de wijken zorgen ervoor dat het karakter en de beleving van het groen naar binnen gekeerd is. Hierdoor heeft de bebouwde kom van Leusden zijn eigen groene karakter. Het vormt, als het ware, een eiland te midden van de diverse landschappen.

Foto 1. Groene dooradering van wijken

Kleinere kernen

De kernen Achterveld en Stoutenburg hebben ieder hun eigen kwaliteit. Deze kernen worden niet door middel van een groene rand afgeschermd van hun landschappelijke omgeving. Mede door de beperkte omvang van de kernen is de relatie tussen kern en (groen) buitengebied sterker dan in de kern Leusden.

Kern Stoutenburg

De bebouwde kom van Stoutenburg heeft weinig openbaar groen en heeft hierdoor een stenig karakter. Door de ligging in het landschap en de bestaande bomenstructuur langs de Hessenweg wordt het toch als een groene kom beschouwd.

Kern Achterveld

De bebouwde kom van Achterveld is groter dan de bebouwde kom van Stoutenburg, maar aanzienlijk kleiner dan de bebouwde kom van Leusden. Er is meer openbaar groen aanwezig dan in Stoutenburg. Vooral het groen rondom de R.K.-kerk en bij de begraafplaats zorgt ervoor dat Achterveld getypeerd kan worden met een halfgroen karakter. Doordat de bebouwde kom niet is afgesloten van het landschap, wordt het groene karakter van Achterveld door het omringende landschap zelfs versterkt.

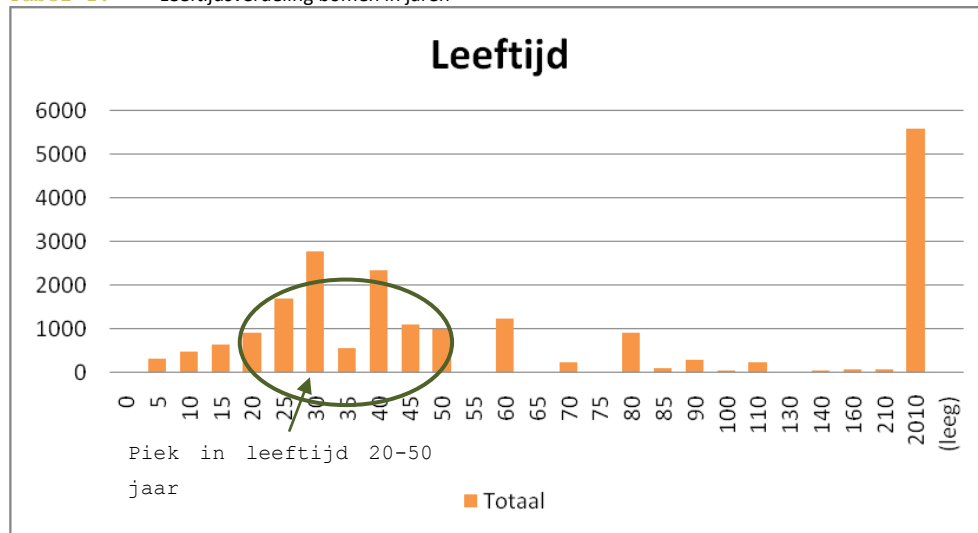
Buitengebied

In het buitengebied worden de belangrijkste structuren gevormd door wegen, met bermen en bomen erlangs. In het buitengebied bestaan verreweg de meeste structuren uit (zomer)eik (*Quercus robur*). Ruim 80% van de bomen is hier eik. Dit vormt een risico met het oog op de uitbraak van ziekten. Stel dat een boomziekte zich aandient die op grote schaal eiken aantast. Dat zou enorme consequenties hebben voor het beeld van het buitengebied. Binnen de bebouwde kom is de diversiteit aan soorten veel groter.

Bomenbestand

Binnen de gemeentegrenzen staan 20.660 laanbomen, waarvan ongeveer 6.100 (30 %) in het buitengebied (*Bron: VTA-gegevens 2010*). Daarnaast zijn er enkele duizenden bomen in bosverband. De bomen worden onderhouden door de eigen dienst van de gemeente. De ontwikkeling van de kom van Leusden heeft grotendeels in de periode 1960-1990 plaatsgevonden. Dit is ook zichtbaar in het bomenbestand; binnen de bebouwde kom staan relatief veel bomen die in de volwassen fase verkeren. Er zijn relatief weinig echt oude bomenstructuren en jonge bomen komen alleen voor in nieuwere wijken. Hoewel de levensduur niet voor elke boomsoort gelijk is, moet er rekening mee worden gehouden dat er veel bomen in een relatief kort tijdsbestek aan vervanging toe zijn.

Tabel 1. Leeftijdsverdeling bomen in jaren

In het buitengebied, langs de oude verbindingswegen, zijn vooral duurzame soorten gebruikt. De gemiddelde leeftijd van de bomen is dan ook hoger dan in de bebouwde kom. De zomereik (*Quercus robur*) staat met stip op nummer één. Hieronder vindt u een weergave van de meest voorkomende soorten in het buitengebied.

Tabel 2. Top 10-toegepaste soorten in buitengebied

Nummer	Soort	Aantal	Percentage
1	QUERCUS	5087	83,41%
2	FAGUS	435	7,13%
3	ALNUS	140	2,30%
4	FRAXINUS	140	2,30%
5	BETULA	91	1,49%
6	TILIA	55	0,90%
7	ACER	53	0,87%
8	SALIX	26	0,43%
9	ROBINIA	23	0,38%
10	PSEUDOTSUGA	10	0,16%

Relatie met groenbeleidsplan

In het groenbeleidsplan is vastgelegd waar de belangrijkste structuren van Leusden liggen. Daaronder vallen ook bomenstructuren. Voor meer informatie: zie hoofdstuk 3. De bomen binnen een bomenstructuur hebben een verhoogde status. Binnen het totale bomenbestand hebben 4.200 bomen een dergelijke verhoogde status. Dit is dus ongeveer 20%. Deze zijn als volgt verdeeld:

Tabel 3. Verdeling bomen naar status

Structuur	Totaal
Historische weg	1.647
Hoofdontsluiting	1.297
wijkontsluiting	1.257
Eindtotaal	4.201

Daarnaast komen nog ongeveer 16.460 bomen in de wijken voor. Ongeveer 80% van de bomen heeft dus een normale status.

2.2 Wat betekenen bomen voor Leusden?

De waarde van bomen

De bomen leveren een grote bijdrage aan de beleving van de openbare ruimte. Zij dragen in belangrijke mate bij aan de uitstraling van dorpen en landelijk gebied. Bomen dragen in het algemeen bij aan:

- de relatie met het onderliggende landschap door soortkeuze, situering en het bijbehorende beheer;
- de esthetische kwaliteit van de leefomgeving, zij zorgen voor een prettige woonomgeving geven identiteit aan een plek en verlenen een plek betekenis;
- de cultuurhistorische waarde, wanneer het gaat om oude bomen of groeiplaatsen;
- de oriëntatie binnen de bebouwde omgeving;
- een gezond milieu in de vorm van CO₂-reductie;
- een habitat voor vele diersoorten;
- de beleving van de seizoenen;
- zuivering van de lucht, onder andere door filtering van stof;
- buffering van het stadsklimaat, onder andere door minder opwarming in de zomer en minder afkoeling in de winter;
- het natuurbesef van kinderen en volwassenen in de bebouwde omgeving.

Bomen in de openbare ruimte brengen ook consequenties met zich mee

- Bomen vragen aandacht: het onderhoud is een kostbare aangelegenheid. Jaarlijks worden er ongeveer 6.000 bomen gesnoeid. Hiervoor zijn drie formatieplaatsen binnen de eigen organisatie en is ongeveer € 50.000 voor uitbesteding, beschikbaar.
- Alles samen kost het boomonderhoud jaarlijks ongeveer € 200.000,-. Gemiddeld kost een boom in Leusden dus ongeveer € 10,- per jaar.

- Bomen kunnen overlast geven voor bewoners en weggebruikers door het verliezen van blad en vruchten, door beperken van zonlicht, aantrekken van insecten, etc.
- In het kader van de wettelijke zorgplicht moeten bomen regelmatig worden gecontroleerd. In 2010 is voor het eerst een gebiedsdekkende inventarisatie uitgevoerd, die ruim € 36.000,- heeft gekost voor 20.660 bomen. Periodieke herhaling is nodig. De jaarlijkse kosten zullen dan minder hoog zijn omdat met de eerste inventarisatie een goede, uitgebreide basis is gelegd.

Dat bomen voor onze gemeente waardevol worden geacht blijkt wel uit het grote aantal voordelen dat kan worden opgesomd en het relatief kleine aantal nadelen. Ook het feit dat de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden in eigen hand is gehouden geeft aan dat de bomen een bijzondere plaats innemen in Leusden.

3

Gewenste situatie

3.1 Wat verwacht Leusden van het bomenbestand?

De visie met betrekking tot de bomen is als volgt samen te vatten:

'Het borgen en versterken van de groene gemeente Leusden door een kwalitatief hoogwaardig bomenbestand, waarbinnen communicatie en het creëren van maatschappelijk draagvlak een centrale rol spelen'.

Sleutelwoorden in deze visie zijn 'kwaliteit' en 'draagvlak'. Hieronder wordt uitgelegd wat wij daaronder verstaan in relatie tot bomen en welke voorwaarden daarbij horen. Ook geven wij aan in welke modules u de nadere uitwerking kunt vinden van deze beleidsmatige keuzes.

Kwaliteit

Definitie

De gemeente Leusden spreekt van kwaliteit als bomen probleemloos kunnen uitgroeien tot het streefbeeld, gewaardeerd worden door de gebruikers van de openbare ruimte en tijdens de hele levensduur kunnen worden onderhouden tegen acceptabele kosten.

Voorwaarden

1. Rationeel kiezen

Om kwaliteit te realiseren, moet bewust worden gekozen. Bomen kunnen immers 'negatieve waarden' hebben. Daarom moeten er ook op rationele gronden keuzes worden gemaakt. Kwaliteit gaat boven kwantiteit; **de gemeente geeft de voorkeur aan goede en vitale bomen op locaties waar zij werkelijk een toegevoegde waarde hebben, boven een zeer groot aantal bomen van mindere kwaliteit.** Dit betekent dat bomen met hoge waarden worden gekoesterd. Structuren en locaties waar bomen die hoge waarde (kunnen) vertegenwoordigen, moeten worden behouden, ontwikkeld en versterkt waar mogelijk. Waar bestaande bomen geen bijzondere waarde vertegenwoordigen, worden zij in stand gehouden en eventueel gekapt. Een voorwaarde om goed te kunnen sturen in ons bomenbestand is het vastleggen van ons **wensbeeld ten aanzien van ons bomenbestand.** Dit krijgt vorm in een bomenstructuurplan. Zie voor uitwerking hiervan module B: Bomenstructuurplan.

2. Vakmanschap

Bomen planten en beheren is vakwerk. Als wij willen dat bomen aan ons wensbeeld gaan voldoen, moeten ze op vakkundige wijze worden aangeplant en onderhouden. Daarvoor is het **nodig om technische eisen te stellen**. Alle partijen die werken met bomen moeten zich bewust zijn van die eisen en daarnaar handelen. Daarnaast moeten mensen de gedeelde verantwoordelijkheid voor onze bomen voelen. **Bewustwording van het boombelang én het vastleggen van ieders verantwoordelijkheden** zijn voorwaarden voor een kwalitatief hoogwaardig bomenbestand. Zie ook module C: Technische kwaliteitseisen.

3. Beheerbaarheid

Een boom is alleen duurzaam als deze tijdens zijn levensduur met normale beheeringrepen (reguliere snoei) kan worden onderhouden. Sommige bomen hebben echter intensievere aandacht nodig. Bijvoorbeeld als gevolg van:

- marginale groeiplaatsomstandigheden: verhardingsopdruk, groeistagnatie, enzovoort;
- ontwerpknelpunten: takken die gevels raken, overlast door schaduw enzovoort.

Om dergelijke problemen in de toekomst te voorkomen, wordt **getoetst op aanlegseisen en beheerbaarheid**. Technische en financiële haalbaarheid worden hierin meegewogen. Dit is verwerkt in het planproces, in module C: Technische kwaliteitseisen.

In bestaande situaties bepaalt de status van een boom in sterke mate of wij overgaan tot herstellende/beperkende maatregelen, of dat wij overgaan tot het verwijderen van een boom. Ook dat is rationeel kiezen! Voor meer informatie zie module F: Bomenbeheer.

4. Waardering

Burgers waarderen bomen als ze de positieve waarden ervan inzien en er weinig hinder van ondervinden. In de planvorming wordt daar dus rekening mee gehouden. Denk daarbij aan de keuze van sortiment en plantlocatie. Zie ook module C: Technische kwaliteitseisen.

Draagvlak

Definitie

De gemeente Leusden spreekt van draagvlak als keuzes ten aanzien van bomen op zijn minst worden begrepen en dat burgers hun mening kunnen inbrengen bij keuzes die hen rechtstreeks raken. Zo vergroot de afdeling ruimtelijke beheer in samenwerking met de afdeling communicatie de betrokkenheid bij de openbare ruimte.

Voorwaarden

1. Intensieve communicatie

Bomen zijn een essentieel onderdeel van de openbare ruimte. Vaak hebben bomen een emotionele lading; ze 'raken' mensen. Maatregelen waarbij bomen zijn betrokken, verdienen daarom goede communicatie. Wij willen in contact raken én blijven met onze burgers. Om te informeren, om hun mening te horen en om goed onderbouwde keuzes te kunnen maken. In een aantal gevallen worden die keuzes dan ook samen met burgers gemaakt. **De mate waarin communicatie plaatsvindt, wordt bepaald door de omvang van het project en de mate waarin maatregelen invloed hebben op de omgeving en de burgers.** Zo creëren we draagvlak voor de bomen zelf en de wijze waarop de gemeente daarmee omspringt. Ook blijven we zo 'dicht bij de burger'. Een uitwerking staat in module E: Bomen en burgers.

2. Maatschappelijk belang voorop

Leusden is een publiekgerichte gemeente en probeert zo veel mogelijk burgers tevreden te stellen. Het is echter onmogelijk om elk individueel belang te dienen. Zoveel mensen, zoveel meningen! Dat zou het onmogelijk maken om een consistent beleid te voeren en efficiënt te werken. **Daarom staat bij al onze keuzes het maatschappelijk belang voorop.**

3. Overheid als eindbesliser

De gemeente probeert bij projecten de communicatie zodanig in te richten dat een goede afspiegeling van de lokale maatschappij wordt bereikt. Als het niet lukt om met die belangengroep tot keuzes te komen, neemt de gemeente de eindbeslissing.

4. Beleidsmatige spelregels

Draagvlak creëren betekent soms ook ruimte laten voor burgerwensen en –initiatieven. Dat juichen wij toe. Het beleid scheidt echter wel kaders. Kaders die ervoor zorgen dat zowel burgers als gemeente weten tot waar speelruimte bestaat in de planvorming:

- Tot welke hoogte zijn technische eisen en beleid leidend?
- En tot welke hoogte kunnen wensen en initiatieven van derden worden ingebracht?

Zo geven wij ruimte, zonder de regie uit handen te geven. Want de gemeente blijft de verantwoordelijke partij om het maatschappelijk belang te borgen. Zie ook de modules C en E.

3.2 Waar staan wij voor in de periode 2012-2021?

Wensbeeld

De gewenste bomenstructuur is vastgelegd in een bomenstructuurplan. Dit bomenstructuurplan is ons toetskader bij ruimtelijke ontwikkelingen en vormt een sturingsinstrument in ons bomenbeheer. Voor meer informatie: zie module B: Bomenstructuurplan

Realisatie wensbeeld

Iedereen die werkt met bomen, hanteert onze technische richtlijnen. Zo bouwen wij aan kwaliteit. Voor meer informatie: zie module C: Technische kwaliteitseisen.

Elke ruimtelijke ontwikkeling waarbij bomen zijn betrokken, wordt 'boomverantwoord' voorbereid. Daarvoor is het nodig dat bomen in elke processtap integraal worden meegenomen en dat elke betrokkene zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van bomen neemt. Alleen zo kunnen wij bomen duurzaam planten en beheren. Voor meer informatie: zie het planproces in module C.

Beschermen van bestaande bomen

Schades aan bomen worden zo veel mogelijk voorkomen. Schades zorgen er immers voor dat de kans op het bereiken van het wensbeeld vermindert. Daarnaast doet het afbreuk aan de kwaliteit van de bomen waar wij zoveel energie in hebben gestoken. Als onverhoopt toch schade optreedt, werken wij volgens het beleid in module C: Technische kwaliteitseisen.

Juridische bescherming

Het is belangrijk om de meest waardevolle bomen juridisch goed te beschermen. Deze bomen hebben wij op onze 'Groene Kaart' opgenomen en daarvoor hanteren wij het kapverbod. Bomen die niet op deze kaart staan, hebben van zichzelf wel waarden. Deze waarden zijn echter niet zo groot dat de gemeente het redelijk vindt om zich daarmee te bemoeien. Dit is ook een vorm van deregulering. Voor meer informatie: zie module D: Bomenverordening.

Communiceren

Leusden communiceert intensief over bomen. Dit is nodig om draagvlak te creëren voor de bomen zelf en voor de wijze waarop de gemeente daarmee omspringt. We stemmen ons communicatieniveau af op de impact van een maatregel. Daarbij hanteren wij heldere spelregels. Dit is uitgewerkt in module E: Bomen en burgers.

4 Literatuurlijst

Titel	Auteur	Jaar
Groenbeleidsplan gemeente Leusden – Groene rijkdom in beeld	Cyber	Februari 2005